

інтеграції та інноваційного розвитку. Том 4. URL: http://confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment/tom4/48_Paseka.ht.

3. Ковальов А.І., Привалов В.П. Аналіз фінансового стану підприємства: підруч. М: Центр економіки і маркетингу, 2002. 541 с.

4. Богацька Н.М., Дуржинська А.Ю. Критерії ефективності діяльності підприємства. *Економічні науки / Економіка підприємства*. URL: http://www.rusnauka.com/1_KAND_2010/Economics/10_54764.doc.htm.

5. Гурышев А. П. Оценка эффективности деятельности предприятия через использование финансовых и нефинансовых показателей. *Менеджмент в России и за рубежом*. 2007. № 5.

6. Preston M. R., Stanley Johnson J. Introduction to economic analysis. California Institute of Technology, 2006. 322 p.

УДК 349.22

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ НЕРЕЗИДЕНТІВ У СУБ'ЄКТИВ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЩО ЗАЙМАЮТЬСЯ АГРАРНИМ БІЗНЕСОМ В УКРАЇНІ

Губіна Г.Л., кандидат юридичних наук, доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства, e-mail: guanayleo@gmail.com

Одеського державного аграрного університету, м. Одеса, Україна

Термін «нерезидент» є притаманним податковому законодавству України та Республіці Польщі, бо це впливає на рівень доходу, що підлягає оподаткуванню, та рівень податкового навантаження. В трудовому праві цих двох держав застосовується термін «іноземець». Проте, між двома зазначеними термінами існує певний юридичний зв'язок, а також відстежується різне бачення законодавця, що міститься в них. Так, в українському законодавстві «нерезидент - це фізична особа (надалі – ФО), яка не є резидентом України... ФО - резидент - це фізична особа, яка має місце проживання в Україні. У разі якщо ФО має місце проживання також в іноземній державі, вона вважається резидентом, якщо така особа має місце постійного проживання в Україні; якщо особа має місце постійного проживання також в іноземній державі, вона вважається резидентом, якщо має більш тісні особисті чи економічні зв'язки (центр життєвих інтересів) в Україні. У разі якщо державу, в якій ФО має центр життєвих інтересів, не можна визначити, або якщо ФО не має місця постійного проживання у жодній з держав, вона вважається резидентом, якщо перебуває в Україні не менше 183 днів (включаючи день приїзду та від'їзду) протягом періоду або періодів податкового року. Достатньою (але не виключною) умовою визначення місця знаходження центру життєвих інтересів ФО є місце постійного проживання членів її сім'ї або її реєстрації як суб'єкта

підприємницької діяльності. Якщо неможливо визначити резидентський статус ФО, використовуючи попередні положення цього підпункту, ФО вважається резидентом, якщо вона є громадянином України» (пп. 14.1.122, 14.1.213 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України) [1]. Отже, спостерігаємо на законодавчому рівні деякі виключення, що негативно впливають на остаточне розуміння даного поняття. Самі визначення щодо ФО резидент та нерезидент, де в останньому спостерігаємо чітке ділення на дві великі групи: резидент та нерезидент. А потім щодо ФО – резидент виокремлюються притаманні їй риси, але результатом є відсутність логічного викладення матеріалу, єдиного чіткого розуміння розглядаємих термінів, а також юридичний зв'язок з термінами «іноземець», «особа без громадянства». Вважаємо за необхідне переглянути дану норму та внести зміни з урахуванням, наприклад, досвіду Республіки Польщі. Відповідно ст. 3 Закону про податок на доходи фізичних осіб від 26.07.1991 р. вказано, що «ФО, якщо вони проживають на території Республіки Польща, підлягають оподаткуванню податком на всі свої доходи (доходи) незалежно від місцезнаходження джерел доходу (необмежене податкове зобов'язання). ФО, яка: 1) має центр особистих або економічних інтересів (центр життєвих інтересів) на території Республіки Польща, або 2) перебуває на території Республіки Польща більше 183 днів у податковому році» [2]. Представляється, що тут польський законодавець мав на увазі резидентів, хоча чітко не прописує це. І, відповідно, можна зробити висновок про те, що будь-яка ФО, тобто іноземець також, може отримати статус «резидента» при виконанні хоча б однієї з двох умов. Таким чином, жодний з нормативно-правових актів не є досконалим та потребує відповідних корегувань. Однак, у польському законі необхідно лише зазначити про резидента. На думку автора, статус «резидента» може отримати всіляка ФО, що виконала повністю вимоги національного законодавства країни, де вона знаходиться.

З аналізу польського законодавства вбачається відсутність конкретної норми щодо поняття «нерезидента», тобто методом виключення необхідно самостійно сформулювати таке визначення. У той час в українському законодавстві – Податковий кодекс України – є чітке визначення. Отже, до нерезидентів можна віднести, наприклад, іноземців, на наш погляд.

Визначення поняття «іноземець» є у різних законодавствах. Так, «іноземець - будь-яка особа, що не є громадянином держави, в якій вона знаходиться» (ст. 1 Декларації про права людини відносно осіб, що не є громадянами країни, в якій вони проживають, що прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 13.12.1985 р.) [3]. Наприклад, згідно п. 6 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011 р. № 3773-VI під іноземцем розуміють особу, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав [4]. «Іноземець - це особа, яка не має польського громадянства» (ст. 2 Закону про сприяння працевлаштуванню та інституціям ринку праці від 20.04.2004 р., ст. 3 Закону про іноземців від 12.12.2013 р.) [5, 6]. Вважаємо, що найбільш повно розкриває з юридичної точки зору поняття «іноземець» саме українське

законодавство, бо тут визначено наявність громадянства іншої держави чи держав. А міжнародне законодавство та польське містять неповні визначення цього терміну. На наш погляд, тут спостерігається деяка плутанина в розумінні даного терміну. Тому краще замінити термін «іноземець» на термін «особа без громадянства» чи «апатрид».

«Працевлаштування - комплекс правових, економічних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення реалізації права особи на працю» (п. 15 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р. № 5067-VI) (надалі – Закон № 5067-VI) [7]. Враховуючи, що у польському законодавстві відсутнє визначення даного поняття, то будемо спиратися на наведене. На перший погляд вбачається логічне побудоване визначення, але це є хибним баченням. Така думка пов'язана з тим, що комплекс перерахованих заходів є трохи застарілим, не враховує сучасні тенденції ринку праці, трудові правовідносини. Отже, або додати всі можливі види заходів, або навпаки їх замінити на необхідні. Остання пропозиція є більш правильною, коректною з юридичної точки зору, бо одразу охоплює всі можливі зараз та в майбутньому види заходів. І, відповідно, дане визначення не буде потребувати надалі переосмислення, на думку автора.

Виходячи з аналізу трудового законодавства України, то слід відмітити про наявність в кодифікованого акту, – це Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322-VIII. Однак, в ньому не врегульовано питання щодо працевлаштування нерезидентів., в т.ч. в аграрному напрямку. Проте, його норми містять загальні організаційно-правові форми працевлаштування. Так, це укладення ФО трудових договорів в індивідуальному порядку або при організованому наборі, тобто за участю органів виконавчої влади, що діють від імені роботодавця; переведення працівника за їхньою згодою до іншого роботодавця; укладення ФО трудових договорів за сприянням суб'єктів господарювання, що займаються посередництвом у працевлаштуванні. Розглянемо деякі з них.

Таблиця 1 - Працевлаштування іноземців при наявності дозволу, тис. осіб

Країна	2017	2018	2019	2020
Україна	17,6	18,9	14,8	16,8

Джерело: [сайт Державного центру зайнятості] [8]

Із дослідження української законодавчої бази щодо працевлаштування у вивчаємому напрямку можна зробити висновок про відсутність спеціальних нормативно-правових актів, які б регулювали дане питання. В той же час статистичні дані в таблиці 1 свідчать про актуальність даного аспекту.

Отже, незалежно від галузі працевлаштування розглядаємої особи чинне національне законодавство містить загальну процедуру працевлаштування. Правове регулювання здійснюється згідно ст.ст. 42-4210 Закону № 5067-VI, де прописано два варіанта працевлаштування: з дозволом та без нього на застосування праці іноземців (надалі – дозвіл). Отримання такого документа

залежить від статусу самого іноземця. Так, іноземці, що постійно проживають на Україні, або набули статусу біженця, або одержали дозвіл на імміграцію в Україну, або визнано особами, що потребують додаткового захисту, або яким надано тимчасовий захист в Україні, то вони можуть бути працевлаштовані без дозволу (ч. 6 ст. 42 Закону № 5067-VI) ^[7]. Отже, їхнє працевлаштування здійснюється аналогічно працевлаштуванню громадян України. Вбачається, для аграрного бізнесу в Україні з урахуванням сучасних подій такі норми українського законодавства мають позитивний характер, бо дозволяють досить швидко отримати найманого працівника-іноземця, що через деякий час зможе набути статус «резидента». Результатом буде застосування іноземного досвіду під час відновлення сільського господарства чи його продовження, запровадження нових напрямків його ведення тощо.

Працевлаштування іноземця вже при наявності дозволу згідно Закону № 5067-VI. Такий варіант є притаманним іноземцям, які не підпадають під дію п. 6 ст. 42 Закону № 5067-VI. Для отримання дозволу роботодавець подає до територіального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, певний перелік документів згідно ст. 422 Закону № 5067-VI. При отриманні роботодавцем позитивного рішення від даного органу він зобов'язаний сплатити плату за видачу дозволу. Розмір плати залежить від строку дії дозволу, але максимальна сума у 2022 р. – 14886 гривень, а заробітна платня повинна бути 65000 гривень і вище. Вимога щодо рівня заробітної платні не застосовується до іноземних високооплачуваних професіоналів; засновників та/або учасників, та/або бенефіціарів (контролерів) юридичної особи, створеної в Україні; випускників університетів, що входять до першої сотні у світових рейтингах університетів, відповідно до переліку, визначеного Кабінетом Міністрів України; іноземних працівників творчих професій (ч. 4 ст. 421 Закону № 5067-VI) ^[7]. Вважаємо, що дана норма взагалі потребує переосмислення, бо, по-перше, нарахування та виплата заробітної платні в такому розмірі суттєво збільшує витрати у роботодавця навіть при працевлаштуванні іноземця на декілька місяців, по-друге, виконання ч. 4 ст. 421 Закону № 5067-VI може призвести до негативних наслідків, наприклад, якщо іноземець буде засновником чи учасником юридичної особи, створеної в Україні, і найманим працівником в ній одночасно, але фінансово-господарська діяльність не буде здійснюватися, то такий іноземець взагалі не буде сплачувати податки, а це зменшить надходження до відповідного бюджету. На думку автора, норма ч. 4 ст. 421 Закону № 5067-VI повинна бути скасована з метою врахування національних інтересів України, а роботодавець у сільському господарстві в нашій державі може укласти договір чи контракт з таким іноземцем на отримання послуг у вигляді консультацій від нього, тобто замінити трудові правовідносини на цивільно-правові.

Виходячи з зазначеного вище, на наш погляд, можна зробити висновок про існування позитивних (наприклад, спрямованість на легалізацію ринку праці незалежно від громадянства найманого працівника, пошук різних

напрямків щодо поповнення дохідної частини бюджету) та негативних (наприклад, існування складної процедури працевлаштування з дозволами, у законодавстві України – закріплення чіткого розміру мінімальної заробітної платні для деяких найманих іноземних працівників) аспектів щодо працевлаштування іноземців у аграрному напрямку в Україні. Вважаємо, на існуючу ситуацію з даної проблеми впливає також відсутність єдиного розуміння, тлумачення деяких понять: «резидент», «нерезидент», «іноземець», «працевлаштування». Законодавство України з розглядаемого питання є більш недосконалим та потребує оновлення, бо наша держава здійснює всі необхідні заходи для отримання статусу члена-країни ЄС.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 30.11.2022).

2. Про податок на доходи фізичних осіб: Закон від 26.07.1991 р. // База даних Республіки Польща / ISAP. URL : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19910800350> (дата звернення: 30.11.2022).

3. Декларація про права людини стосовно осіб, які не є громадянами країни, в якій вони проживають, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 13.12.1985 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_227#Text (дата звернення: 30.11.2022).

4. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. № 3773-VI // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text> (дата звернення: 30.11.2022).

5. Про сприяння працевлаштуванню та інституціям ринку праці: Закон від 20.04.2004 р. // База даних Республіки Польща / ISAP. URL : <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20040991001> (дата звернення: 30.11.2022).

6. Про іноземців: Закон від 12.12.2013 р. // База даних Республіки Польща / ISAP. URL : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20130001650> (дата звернення: 30.11.2022).

7. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 30.11.2022).

8. Державний центр зайнятості: сайт. URL: <https://www.dcz.gov.ua/storinka/vidkryti-dani> (дата звернення: 30.11.2022).